

Flommen kommer – hvor mye skade må vi tåle?

Den første av tre rapporter i 6. runde fra FNs klimapanel (AR6) ble offentliggjort i august, og bidro til å sette klimaendringer høyt på dagsordenen i valgkampen. Flere nylige, store og fatale flommer, blant annet i Tyskland og Belgia, har også bidratt til å sette søkelyset på klimaendringer.

FN-rapporten slår fast at global oppvarming vil bikke både 1,5° C og 2,0° C i løpet av dette århundret med mindre verden raskt gjennomfører kraftige utslippskutt. Forskere er ganske sikre på at ekstreme regnskyl (styrtregn) har økt i antall og mengde i Europa, Nord-Amerika og Asia. Koblingen mellom ekstremvær og klimaendringer er tydeligere enn noen gang.

Det blir våtere

Vi merker endringene også i Norge. Det har blitt varmere og våtere og styrtregneepisodene har blitt flere. Samtidig med at antallet regnflommer øker, reduseres antallet snøsmelteflommer. Endringene i flomforhold vil forsterkes framover. Snøsmelteflommene vil komme stadig tidligere på året og bli mindre jo lenger frem i tid en går, særlig i de store vassdragene. I områder hvor årets største flom i dag er en regnflom, vil flommene bli større. Stigende temperatur fører dessuten til flere og større flommer sent på høsten og om vinteren.

Kartlegging, arealplanlegging, sikring og varsling er viktige forebyggende tiltak

Det er viktig at vi vet hvor store flommene kan bli og kartlegger hvilke områder som kan bli oversvømt, også i et klima i endring. Så må vi bruke denne kunnskapen som et virkemiddel i

arealplanleggingen. Vi må unngå å legge ny infrastruktur og bebyggelse i flomutsatte områder.

Mye bebyggelse og infrastruktur ligger utsatt til for flom allerede i dag. Da holder det ikke at plan- og bygningsloven og tekniske forskrifter har blitt strengere med hensyn på flom. Det er behov for sikring av eksisterende bebyggelse og infrastruktur. Dette arbeidet må også, så langt det er mulig, forsøke å ivareta viktige miljøverdier i og langs de flomutsatte vassdragene. Behovet er stort og kostbart. Tiltakene må prioriteres ut ifra en samfunnsøkonomisk kostnytte-analyse. Vi kan ikke sikre overalt. Og, selv om vi sikrer vil det være en viss sannsynlighet for at det kommer en annerledes eller enda større flom enn det er sikret for. Da må vi ha flomvarsling og god beredskap.

Kommunene må ha kunnskap om lokale forhold og god beredskap

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) bistår kommunene med veiledning om naturfare i arealplanlegging og varsler fare for flom og skred. Det er like viktig at kommunene har god lokalkunnskap om områder som er sårbare for flom, og at de har gode lokale beredskapsplaner. Det er også viktig å ikke bygge ned naturlige flomveier, å redusere andelen tette overflater ved utbygging, og å styrke mulige fordøyingstiltak.

NVE varsler fare for flom og skred, og oppfordrer både privatpersoner, beredskapsaktører og kommuner til å abonnere på farevarsler. De må ha en god plan for hva de skal gjøre hvis «flommen kommer». Det jobbes kontinuerlig med å forbedre varslingen av flom gjennom

forskning og utvikling. Særlig er det viktig å få til en mer risikobasert varsling. Det betyr at i tillegg til å si noe om sannsynligheten for flom og skred, skal man kunne si noe om konsekvensene.

Tekniske og naturbaserte tiltak kan virke flomdempende

Ulike tiltak kan til en viss grad virke flomdempende. Regulering av vassdrag til kraftproduksjon kan ha en flomdempende effekt fordi regulering normalt jevner ut vannføringen i vassdrag. Naturbaserte løsninger kan dempe små flommer i små elver, men har liten effekt på store flommer. Likevel vil bevaring av f.eks. våtmarksområder hindre at man faktisk bygger i slike områder. Dermed hindrer man også skader ved flom. Naturbaserte løsninger er et forebyggende tiltak som bør vurderes, kanskje i kombinasjon med mer tekniske løsninger.

Hvilken risikoaksept vi skal ha, er en politisk beslutning

I [NVE-rapport 20/2021](#) er en ny metodikk benyttet for å kartlegge det samlede behovet for sikring av bygg i Norge som er utsatt for flom og

skred. Den viser at det vil koste rundt 85 milliarder kroner om alle eksisterende bygg skal sikres til samme nivå som kravene til nye bygg (TEK17). Det er et stort beløp. Konkrete prosjekter må vurderes hver for seg, både når det gjelder sikringsnivå, samfunnsøkonomi, miljøhensyn og gjennomførbarhet. Det er våre politiske myndigheter som bestemmer hvor mye midler som skal bevilges til ulike forebyggende tiltak. Diskusjonen om hvor stor risiko vi skal akseptere, bør i større grad komme på den politiske dagsordenen. Hva skal vi tolerere av flomskader? Da trenger vi å vite mer om det totale omfanget av flomrisiko i dag og ved fremtidige klimaendringer. Det er viktig både for implementeringen av dagsaktuelle bygge- og anleggsprosjekter og langsiktige planer. For å kunne jobbe systematisk for (planlegge) en tryggere fremtid, må videre arbeid med kartlegging, sikring, overvåking og varsling og lokal beredskap prioriteres. Også når det gjelder flomskader er det oftest slik at det er mer lønnsomt å forebygge enn å reparere. Ikke minst gjelder dette i vårt stadig mer flomutsatte land.

Redaksjonskomiteen



«Sommeren slutter,
og høsten kommer,
og den som ønsker det
annerledes, vil ha høyvann
alltid og fullmåne
hver kveld.»

- Hal Borland

Design, Petter Wang